

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор закладу вищої освіти з
науково-педагогічної роботи
доц. Володимир ХОДОРОВСЬКИЙ

“ 01 ” 08 2023 р.

ДОВІДНИК ДЛЯ СТУДЕНТА

(СИЛАБУС)

з вивчення навчальної дисципліни

МЕДСЕСТРИНСЬКА ЕТИКА ТА ДЕОНТОЛОГІЯ

Галузь знань _____ 22 Охорона здоров'я _____

Спеціальність _____ 223 Медсестринство _____

Освітньо-професійний ступінь _____ фаховий молодший бакалавр _____

Курс навчання _____ III (на основі повної загальної середньої освіти) _____

Форма навчання _____ денна _____

Кафедра догляду за хворими та вищої медсестринської освіти

Схвалено на засіданні кафедри догляду за хворими та вищої медсестринської освіти
(протокол № 17 від “30” травня 2023 року)

Завідувач кафедри догляду за хворими та вищої медсестринської освіти
д.мед.н., професор _____ Ігор ПЛЕШ

Схвалено на засіданні предметної (циклової) комісії з терапевтичних, педіатричних та
сестринських дисциплін (протокол № 10 від “12” червня 2023 року)

Голова предметної (циклової) комісії
з терапевтичних, педіатричних та сестринських дисциплін
к.мед.н. _____ Алла ПЕРИЖНЯК

Чернівці – 2023

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Кафедра	догляду за хворими та вищої медсестринської освіти
Прізвище, ім'я, по батькові науково-педагогічних працівників, посада, науковий ступінь, вчене звання, e-mail	Бачу Марина Іллівна, доктор філософії, викладач фахового коледжу БДМУ bachu.marina@bsmu.edu.ua Антонюк-Штефаніка Леся Олександрівна, викладач фахового коледжу БДМУ antoniuk.lesia@bsmu.edu.ua Григорець Діана Корнеліївна, викладач фахового коледжу БДМУ grigorec.diana@bsmu.edu.ua Кашул Марина Олександрівна, викладач фахового коледжу БДМУ marina.kashul@gmail.com
Веб-сторінка кафедри на офіційному веб-сайті університету	https://www.bsmu.edu.ua/doglyadu-za-hvorimi-ta-vishhoyi-medsestrinskoyi-osviti/
Веб-сайт кафедри	http://doglad.bsmu.edu.ua/
E-mail	vmo@bsmu.edu.ua
Адреса	м.Чернівці, вул. Руська, 87
Контактний телефон	+38 (0372) 58-55-57

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Статус дисципліни	Нормативна
Кількість кредитів	1,5
Загальна кількість годин	45
Лекції	18
Практичні заняття	12
Самостійна робота	15
Вид заключного контролю	залік

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (АНОТАЦІЯ)

Навчальна дисципліна “Медсестринська етика та деонтологія” забезпечує набуття загальних і спеціальних (фахових) компетентностей, що мають важливе значення для майбутніх медичних сестер/братів.

Програмою передбачені лекції, практичні заняття та самостійна позааудиторна робота студентів. Заняття проводяться з використанням різних форм роботи (ділові ігри, розв’язування ситуаційних завдань і клінічних ситуацій, тестових завдань тощо).

На лекціях студентів слід ознайомити із сучасним станом розвитку медсестринства, а саме: реформуванням медсестринської освіти та практики, наказами Міністерства охорони здоров’я України, Етичним кодексом медичної сестри України.

Студенти мають бути поінформовані про:

- сучасний стан розвитку медсестринства;
- реформування медсестринської освіти та практики;
- проект Закону України “Про права пацієнтів в Україні”;
- чинні накази та інструкції МОЗ України та регіону.

4. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Перелік нормативних документів:

- Положення про організацію освітнього процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu-u-vidnuzhukovinskij-derzhavnij-medichnij-universitet.pdf>);

- Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності студентів БДМУ в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/bdmu-instrukcija-shhodo-oczinuyvannya-%D1%94kts-2014-3.pdf>);
- Положення про порядок відпрацювання пропущених та незарахованих занять (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/reworks.pdf>);
- Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennya-pro-apelyacziyu-rezultativ-pidsumkovogo-kontrolyu-znan.pdf>);
- Кодекс академічної доброчесності (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/kodeks_academic_faith.pdf);
- Морально-етичний кодекс студентів (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/ethics_code.docx);
- Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/antiplagiat-1.pdf>);
- Положення про порядок та умови обрання студентами вибіркового дисциплін (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/nakaz_polozhennyz_vybirkovi_dyscypliny_2020.pdf);
- Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/17.1-bdmu-kolektivnij-dogovir-dodatok.doc>).

4.2. Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без ви користання зовнішніх джерел інформації;
- списування під час контролю знань заборонені;
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

4.3. Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку університету, бути толерантними, добро- зичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та викладачами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;
- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

4.4. Політика щодо відвідування занять здобувачами вищої освіти:

- присутність на всіх навчальних заняттях (лекціях, практичних (семінарських) заняттях, підсумковому модульному контролі) є обов'язковою з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків з поважних причин).

4.5. Політика дедлайну та відпрацювання пропущених або незарахованих занять здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з графіком відпрацювання про- пущених або незарахованих занять та консультацій.

5. ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ)

<p>Перелік навчальних дисциплін, на яких базується вивчення навчальної дисципліни</p>	<p>Перелік навчальних дисциплін, для яких закладається основа в результаті ви-вчення навчальної дисципліни</p>
--	---

Історія медицини та медсестринства	Медсестринство у внутрішній медицині
Основи психології та міжособове спілкування	Медсестринство в хірургії
Основи філософських знань	Медсестринство у педіатрії
Соціологія	Медсестринство в акушерстві
Основи медсестринства	Медсестринство в онкології
	Медсестринство в сімейній медицині

6. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

6.1. Мета викладання навчальної дисципліни “ Медсестринська етика та деонтологія ” —підготувати майбутню медичну сестру та медичного брата до спілкування з пацієнтом і встановлення їхньої ефективної взаємодії; розкрити зміст міжнародно-визнаного етичного стандарту медичної практики, навчити використовувати його в складних проблемних ситуаціях професійної діяльності; розширити теоретичні знання щодо біоетичного регулювання професійної діяльності медичних спеціалістів та дослідників, що сприяють безпеці використання нових медичних технологій та запобігають нанесенню шкоди людині, її потомству, усьому людству і біосфері у цілому; сформувати цілісного уявлення про єдність природного і соціального життя, моральні цінності в роботі середнього медперсоналу.

6.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- ознайомлення з історією і сучасним етапом медичної деонтології у вітчизняній медицині, тенденціями їх розвитку;
- формування розуміння у майбутніх медичних працівників щодо соціальної обумовленості громадського здоров'я;
- оволодіння знаннями, які забезпечують розвиток особистості медичного працівника, його знайомство з надбанням сучасної медицини, психологічні аспекти його діяльності;
- створення у студентів цілісного уявлення про сутність моральних відносин, аналіз їх тенденцій, протиріч та напрямків розвитку;
- сприяння у виборі соціальних професійних цінностей, формуванні своєї життєвої позиції, розвитку духовної культури та інтелігентності.
- оволодіння заходами профілактики соматичної та психосоматичної патології, запобігання допущення деонтологічних, професійних та загальнолюдських помилок.

7. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ФОРМУВАННЮ ЯКИХ СПРИЯЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА:

1.1. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

Згідно з вимогами стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей**:

7.1. інтегральна здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання в медичній галузі або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів відповідної науки та може характеризуватися певною невизначеністю умов; відповідальність за результати своєї діяльності; здійснення контролю інших осіб у визначених ситуаціях.

7.2. загальні:

- ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.

7.3. спеціальні (фахові, предметні):

- СК 1. Здатність до застосування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.
- СК 2. Здатність до вміння задовольняти потреби пацієнта протягом різних періодів життя (включаючи процес умирання), шляхом обстеження, діагностики, планування та виконання медичних втручань, оцінювання результату та корекції індивідуальних планів догляду та супроводу пацієнта.
- СК 3. Здатність до самоменеджменту у професійній медичній діяльності.
- СК 4. Здатність до співпраці з пацієнтом, його оточенням, з іншими медичними та соціальними працівниками на засадах сімейно-орієнтованого підходу, враховуючи особливості здоров'я чи перенесені хвороби та фізичні, соціальні, культурні, психологічні, духовні чинники і фактори довкілля, здійснювати заходи захисту і зміцнення здоров'я, профілактики неінфекційних захворювань, навчання пацієнта і членів його родини методам профілактики.
- СК 6. Здатність до роботи в мультидисциплінарній команді при здійсненні професійної діяльності, для ефективного надання допомоги пацієнту протягом життя, з урахуванням усіх його проблем зі здоров'ям.
- СК 7. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.
- СК 11. Здатність до застосування сукупностей втручань та дій для забезпечення пацієнту гідного ставлення, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.
- СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).
- СК 14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.
- СК16. Здатність проводити медичну та соціальну реабілітацію з метою відновлення здоров'я населення.

8. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна “Медсестринська етика та деонтологія”.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

РН 7. Застосовувати паліативну компетентність при роботі з пацієнтами, їх оточенням, медичними та соціальними працівниками під час здійснення професійної діяльності.

РН 15. Надавати консультативну допомогу та здійснювати навчання населення щодо здорового способу життя, наслідків нездорового способу життя, важливості збільшення фізичної активності та здорового харчування, вакцинації; забезпечувати реабілітацію реконвалесцентів та диспансеризацію пацієнтів.

РН 18. Дотримуватися правил ефективної взаємодії в команді для надання якісної медичної допомоги різним категоріям населення

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Медсестринська етика та деонтологія” студент повинен

8.1. Знати:

- основні принципи медичної етики та деонтології;
- основні етичні категорії;

- Етичний кодекс медичної сестри України;
- особливості спілкування медичної сестри з пацієнтами різного віку;
- типи діяльності медичної сестри;
- особливості поведінки медичної сестри залежно від типу пацієнта;
- види ятрогеній та методи профілактики їх;
- біоетичні проблеми народження та смерті; як дотримуватися принципів конфіденційності;
- як дотримуватися професійної таємниці.

8.2. Вміти:

- керуватися в своїй діяльності основними етичними категоріями: обов'язком, гідністю, совістю, честю, відповідальністю;
- створити колегіальні взаємовідносини в медичному колективі;
- дотримуватися морально-етичних норм у своїй роботі;
- використовувати нормативно-правову документацію в професійній діяльності;
- дотримуватися професійної таємниці;
- аналізувати професійні помилки та їх порушення;
- запобігати виникненню конфліктних ситуацій;
- вирішити конфлікт;
- запобігати виникненню ятрогеній;
- визначати термінальні стани;
- надавати психологічну підтримку вмираючому пацієнтові, родичам умираючого (померлого);
- адекватно сприймати співрозмовника і впливати на нього;
- проводити продуктивну ділову бесіду з пацієнтом і колегами;
- творчо розв'язувати міжособові конфлікти;
- здійснювати психотерапевтичні вербальні та невербальні впливи на співрозмовника та пацієнта;
- оволодіти основними правилами і прийомами діалогічного спілкування;
- створювати сприятливий клімат у медичному колективі;
- володіти методикою дослідження міжособистісної взаємодії та комунікативних здібностей
- застосовувати ефективні етичні та деонтологічні підходи у вирішенні біоетичних проблем сучасної медицини.

9. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення модуля навчальної дисципліни відводиться 45 год, 1,5 кредити ECTS.

Денна форма	Кількість годин, у тому числі				Рік навчання, семестр	Вид контролю
	Всього годин/кредити	Аудиторних		СРС		
		Лекції	Практичні Заняття			
Модуль 1	45	18	12	15	III, 6 семестр	залік

9.1. Конкретні цілі вивчення модуля:

- створення колегіальних взаємовідносин в медичному колективі;
- дотримання морально-етичних норм у своїй роботі;
- використання нормативно-правової документації в професійній діяльності;

- дотримання професійної таємниці;
- дотримання людяності та емпатії при спілкуванні з пацієнтами;
- аналіз професійних помилок;
- запобігання виникненню конфліктних ситуацій;
- запобігання виникненню ятрогеній;
- надання психологічної підтримки вмираючому пацієнтові, родичам умираючого (померлого);
- адекватне сприйняття співрозмовника;
- проведення продуктивних ділових бесід з пацієнтом і колегами;
- розв'язання міжособових конфліктів;
- здійснення психотерапевтичних вербальних та невербальних впливів на співрозмовника та пацієнта;
- оволодіння основними правилами і прийомами діалогічного спілкування;
- створення сприятливого клімату в медичному колективі;
- оволодіння методикою дослідження міжособистісної взаємодії та комунікативних здібностей
- застосування ефективних етичних та деонтологічних підходів у вирішенні біоетичних проблем сучасної медицини.

9.2. Тематична структура модуля:

Тема 1. Поняття про медичну етику та деонтологію. Етичні категорії. Етичний кодекс медичної сестри України

Історія етичних концепцій і вчень. Покликання медсестри, її обов'язок із точки зору давньоіндійської «Книги життя» («Аюр Веди»), поняття медичної деонтології в «Каноні лікарської науки» Авіценни. Принципи поведінки лікаря, сформульовані Гіппократом. Історія «Клятви Гіппократа» та її подальші модифікації. Розвиток медичної етики та деонтології.

Поняття про медичну етику, її основні завдання. Медична деонтологія як розділ медичної етики, її основні завдання. Етичні закони та позиції у медицині. Сутність професійної моралі медичної сестри у сучасному суспільстві.

Практичні заняття

Дотримання правил внутрішньої культури поведінки: ставлення до праці, дотримання дисципліни, колегіальність, емпатія. Дотримання правил зовнішньої культури поведінки: делікатність, тактовність, ввічливість і відповідний вигляд (охайність, відсутність надмірної кількості прикрас, косметики тощо).

Основні етичні категорії: обов'язок, гідність, совість, честь, відповідальність. Поняття про обов'язок медичної сестри. Почуття гідності, честі і відповідальності — невід'ємна риса характеру медичної сестри.

Тема 2. Психологічні основи спілкування медичної сестри й пацієнта

Особливості спілкування медичної сестри й пацієнта. Проблеми в повсякденній діяльності медичної сестри, пов'язані з доглядом за пацієнтом. Профілактика виникнення конфліктних ситуацій і роль медичної сестри в їх вирішенні. Психогенні фактори та їхній вплив на пацієнтів. Клінічна класифікація типів пацієнта. Тактика медичної сестри залежно від типу пацієнта. Міжособистісні стосунки між медичною сестрою, пацієнтом та його родиною.

Ставлення суспільства, громади, пацієнтів до медичної сестри.

Практичні заняття

Психологічні варіанти взаємовідносин медичної сестри і пацієнта. Особливості психотерапевтичного підходу до пацієнта за методом І. Харді (1973). Типи діяльності медичних сестер.

Місце слова в арсеналі медичної сестри. Мовлення — важливий психотерапевтичний засіб впливу на пацієнта. Вербальна та невербальна підтримка пацієнта. Делікатність,

тактовність і увага — базові принципи дотримання конфіденційності в роботі медичної сестри.

Тема 3-4. Взаємовідносини медичних працівників. Людність та емпатія в роботі медсестринського персоналу.

Колегіальність у медичному колективі як один із наріжних принципів регулювання стосунків між співробітниками. Медицина в кращих своїх моральних зразках і намаганнях. Концептуальні принципи та засади професійної колегіальності. Фахова взаємоповага, порозуміння та вимогливість до практичної роботи медичних працівників заради інтересів пацієнта.

Етика взаємовідносин медичної сестри в лікувально-профілактичних закладах різного профілю (стаціонар, поліклініка, відділення медсестринського догляду, хоспіс, амбулаторії сімейної медицини тощо). Робота медичної сестри в команді.

Тема 5. Помилки в професійній діяльності медичних працівників та етичне оцінювання їх

Сутність помилок в діяльності медичних працівників, різновиди й основні причини помилок. Свобода та відповідальність у професійній діяльності медсестри. Моральна та юридична свобода медсестри: право на ризик. Моральний вибір: проблема цілі та засобу її досягнення у медичній практиці. Поняття про медсестринські правопорушення, посадові злочини та відповідальність за них. Поняття про ятрогенії, основні їх причини та наслідки.

Об'єктивні і суб'єктивні причини виникнення помилок у роботі медичної сестри. Порушення медичною сестрою своїх професійних обов'язків: технічні, тактичні, діагностичні. Проступки медичних сестер: цивільні, адміністративні, дисциплінарні.

Відповідальність медичних сестер за скоєні проступки: цивільна, адміністративна, дисциплінарна. Кримінальна відповідальність медичних сестер за скоєння злочинів.

Права пацієнтів. Проект Закону України «Про права пацієнтів в Україні». Важливість отримання згоди пацієнта на проведення медсестринських втручань.

Тема 6. Етичні та деонтологічні проблеми сучасної медичної науки. Сучасні уявлення про хворобу та проблеми медсестринської етики й деонтології

Морально-правові аспекти проведення клінічних експериментів і досліджень.

Переживання та емоції пацієнтів під час перебування в лікувально-профілактичному закладі. Особливості психоемоційного стану пацієнтів, які вперше захворіли, і у випадку хронічного захворювання. Реакції пацієнтів, що формуються під час хвороби. Значення етико-деонтологічних принципів поведінки медичної сестри для якісного здійснення медсестринського процесу.

Деонтологічні проблеми проведення наукових досліджень. Практична взаємодовіра як морально-психологічна категорія. Проблеми деонтології та лікарської етики в онкології, дерматовенерології, геронтології, психіатрії. Медична деонтологія епохи ВІЛ та післячорнобильського синдрому. Спілкування з рідними та близькими хворого.

Практичні заняття

Основні моделі взаємовідносин між медсестрою і пацієнтом — патерналістська та автономна, модель «послабленого патерналізму». Проблема «дистанціювання» та субординації медсестри і пацієнта у медичній практиці. Лісабонська та Гельсінкська декларації прав пацієнта. Принцип «інформованої згоди» і «співробітництва» лікаря та хворого. Моральні дії медсестри в умовах залежності від нього життя та здоров'я пацієнта. Проблема проведення «сліпих» клінічних досліджень у сучасній медицині

Тема 7. Збереження професійної таємниці та інформування пацієнта. Помилки в професійній діяльності медичних працівників та етична оцінка.

Визначення та сутність таємниці, історія її становлення — від Давньої Індії до сучасної України. Право пацієнта на конфіденційність інформації про його стан здоров'я та

можливі обмеження цього права. Гарантії дотримання лікарської таємниці у Міжнародному кодексі медичної етики, Лісабонській декларації про права пацієнта. Проекті етичного кодексу медичної сестри України).

Практичні заняття

Поняття про професійну таємницю. Збереження інформації особистого, інтимного та медичного характеру.

Поняття про ятрогенні захворювання. Роль психіки у виникненні ятрогеній. Фактори, що зумовлюють виникнення ятрогенних захворювань. Види ятрогеній залежно від причини їх розвитку. Профілактика ятрогеній.

Помилки в професійній діяльності медичних працівників та етична оцінка.

Тема 8. Біоетичні проблеми в сучасній медицині

Біоетика та біомедична етика. Співвідношення екологічної етики, біоетики, медичної етики та деонтології.

Біоетичні проблеми народження: штучне запліднення, переривання вагітності, сурогатне материнство, клонування. Етичні аспекти ставлення до новонароджених із дефектами розвитку. Етичне осмислення проблем генної інженерії.

Тема 9. Проблеми життя та смерті у медичній етиці та деонтології. Залік

Проблема цінності людського життя. Право людини на життя та право на смерть. Етичні проблеми вмирання, реанімації і смерті. Ставлення пацієнта до смерті.

Біоетичні проблеми смерті: автопсія, смерть мозку, евтаназія. Трансплантація органів і тканин.

Практичні заняття

Біоетика та біомедична етика. Дія принципів біомедичної етики на експериментальні дослідження лікувального та нелікувального характеру та сучасні біотехнології Моральні аспекти проведення експериментів на людині, ембріонах, розумово та фізично відсталих особах. Моральна оцінка процедур отримання й уведення в організм ембріональних стволових клітин людини. Проблеми суїциду й евтаназії.

Поведінка медичної сестри щодо вмираючого пацієнта. Поведінка медичної сестри щодо родичів вмираючого (померлого) пацієнта.

10. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема	Кількість годин			
	Загальний обсяг	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Основні принципи та поняття про медичну етику та деонтологію. Професійна поведінка медичної сестри Етичний кодекс медичної сестри України	4	2	2	—
Взаємовідносини медичних працівників	6	2	2	2
Людяність та емпатія в роботі медсестринського персоналу.	4	2	2	
Психологічні основи спілкування медичної сестри та пацієнта	7	2	2	3
Помилки в професійній діяльності медичних працівників та етична оцінка	4	2	—	2
Сучасні уявлення про хворобу та проблеми медсестринської етики й деонтології	6	2	2	2
Збереження професійної таємниці та інформування пацієнта	6	2	2	2
Біоетичні проблеми в сучасній медицині. Проблеми життя та смерті у медичній етиці та деонтології. <i>Залік</i>	8	4	2	2
Усього	45	18	12	15

11. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Тема	К-сть год
ВЕСНЯНИЙ СЕМЕСТР		
1.	Поняття про медичну етику та деонтологію. Етичні категорії. Етичний кодекс медичної сестри України	2
2.	Взаємовідносини медичних працівників між собою.	2
3	Людяність та емпатія в роботі медсестринського персоналу.	2
4	Помилки в професійній діяльності медичних працівників та їх етична оцінка.	2
5	Сучасні уявлення про хворобу та проблеми медсестринської етики та деонтології	2
6	Основні моделі взаємовідносин у системі «медична сестра (брат) - хворий»	2
7	Моральні та правові аспекти фахової таємниці	2
8	Біоетичні проблеми в сучасній медицині	2
9	Проблеми життя та смерті у медичній етиці та деонтології	2
Всього:		18 год

Теми семінарських занять – програмою не передбачено

12. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	К-сть год
ВЕСНЯНИЙ СЕМЕСТР		
1.	Медична етика та деонтологія. Категорії медичної етики. Сучасні етико-нормативні документи.	2
2.	Взаємовідносини медичних працівників між собою й пацієнтами. Психологічні основи спілкування медичної сестри й пацієнта.	2
3.	Людяність та емпатія у спілкуванні з пацієнтами.	2
4.	Сучасні уявлення про хворобу та проблеми медсестринської етики і деонтології в діяльності медсестер різних спеціальностей.	2
5.	Збереження професійної таємниці та інформування пацієнта. Помилки в професійній діяльності медичних працівників та етичне їх оцінювання.	2
6.	Біомедична етика: основні теоретичні та прикладні аспекти у сучасному суспільстві. <i>Залік</i>	2
Всього		12 год

Теми лабораторних занять – програмою не передбачено

13. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
ВЕСНЯНИЙ СЕМЕСТР		
1.	Етика взаємовідносин медичної сестри в лікувально-профілактичних закладах різного профілю	2
2.	Психологічні варіанти спілкування медичної сестри та медичного брата і пацієнта	3
3.	Психологія повсякденної роботи по догляду за пацієнтами	2
4.	Психологічний захист медсестринського персоналу як засіб профілактики емоційного “вигорання”	2
5.	Особливості спілкування з пацієнтами різного віку. Особливості етико-деонтологічної роботи з пацієнтами геронтологічних відділень	2
6.	Право пацієнта на інформацію. Роль медичної сестри в профілактиці ятрогеній	2
7.	Особливості етико-деонтологічної роботи з пацієнтами паліативних відділень і хоспісів	2
Всього		15 год

14. ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Під час вивчення відповідних тем студент може виконувати індивідуальну роботу, яка проводиться в позааудиторний час та при успішному її виконанні додатково оцінюється викладачем.

Кількість балів за різні види індивідуальної самостійної роботи студента (ІСРС) залежить від її обсягу і значимості. Ці бали додаються до суми балів, набраних студентом за поточну навчальну діяльність.

Орієнтовний перелік індивідуальних завдань:

1. Підготовка ілюстративних матеріалів за тематикою практичних занять (таблиці, графлогічні схеми практичних занять).
2. Робота з літературою й іншими джерелами інформації та підготовка реферативного повідомлення із доповіддю на практичному занятті.

14.1.ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Перелік тем для самостійного опрацювання (огляд літературних джерел, підготовка презентації або реферативного повідомлення):

1. Моральні якості медичного працівника.
2. Мистецтво спілкування в медичній практиці.
3. Взаємовідносини медичних працівників різних ланок.
4. Емпатія. Основи сестринської психотерапії.
5. Особливості і проблеми застосування медичної етики та деонтології у роботі з пацієнтами різного віку.
6. Біоетичні проблеми життя, вмирання, реанімації та смерті.
7. Евтаназія, визначення, види та їх біотична оцінка.
8. Стрес та синдром емоційного вигорання в професії медичної сестри: профілактика та шляхи подолання.

15. ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

1. Роль, зміст і завдання медичної деонтології на сучасному етапі розвитку суспільства.
2. Визначення медичної етики та її складової — медичної деонтології.
3. Етичні закони та позиції у медицині.
4. Сутність професійної моралі медичної сестри у сучасному суспільстві.
5. Поняття про морально-етичне та правове регулювання діяльності медичних працівників.
6. Офіційні документи, які регламентують роботу медичної сестри.
7. Морально-правові аспекти проведення клінічних експериментів і досліджень.
8. Етичний кодекс медичної сестри України.
9. Етичний кодекс професійної етики Міжнародної ради медсестер.
10. Клятва Флоренс Найтінгейл.
11. Декларація про захист прав пацієнтів у Європі (основні положення).
12. Історія «Клятви Гіппократа» та її подальші модифікації.
13. Розвиток медичної етики та деонтології на теренах держав, до складу яких входила Україна.
14. Внесок відомих клініцистів Г. А. Захар'їна, М. Я. Мудрова, С. П. Боткіна, Т. Г. Яновського, І. П. Павлова, М. Д. Стражеска, М. М. Петрова у розвиток учення про медичну деонтологію.
15. Деонтологічна тематика в роботах видатних митців — Л. М. Толстого, І. С. Тургенева, А. П. Чехова, Г. Флобера.
16. Основні моделі взаємовідносин між медсестрою і пацієнтом — патерналістська та автономна, модель «послабленого патерналізму».
17. Проблема «дистанціювання» та субординації медсестри і пацієнта у медичній практиці.
18. Принцип «інформованої згоди» і «співробітництва» медичного працівника та хворого.
19. Моральні дії медсестри в умовах залежності від нього життя та здоров'я пацієнта.
20. Поняття про ятрогенії, основні їх причини та наслідки.
21. Проблема проведення «сліпих» клінічних досліджень у сучасній медицині.
22. Визначення та сутність таємниці, історія її становлення — від Давньої Індії до сучас-

ної України.

23. Право пацієнта на конфіденційність інформації про його стан здоров'я та можливі обмеження цього права.
24. Гарантії дотримання лікарської таємниці у Міжнародному кодексі медичної етики, Лісабонській декларації про права пацієнта.
25. Сутність помилок в діяльності медичних працівників та їх етична та правова оцінка.
26. Біоетика та біомедична етика.
27. Співвідношення екологічної етики, біоетики, медичної етики та деонтології.
28. Дія принципів біомедичної етики на експериментальні дослідження лікувального та нелікувального характеру та сучасні біотехнології.
29. Етичне осмислення проблем генної інженерії.
30. Клонування та його етичні наслідки.
31. Етичні аспекти ставлення до новонароджених із дефектами розвитку.
32. Моральні аспекти проведення експериментів на людині, ембріонах, розумово та фізично відсталих особах.
33. Проблема цінності людського життя.
34. Право людини на життя та право на смерть.
35. Моральні проблеми штучного запліднення, абортів і «сурогатного материнства».
36. Морально-правові аспекти реаніматології та трансплантології: обмеження використання органів від живих донорів, різні моделі забору органів від померлих донорів, ксенотрансплантація — за та проти.
37. Моральна оцінка процедур отримання й уведення в організм ембріональних стовбурових клітин людини.
38. Проблеми суїциду й евтаназії.
39. Статус мертвого тіла в медицині, ставлення з боку медичної сестри, лікаря до померлої людини.
40. Етичні аспекти поводження з видаленими частинами людського тіла.
41. Деонтологічні аспекти взаємовідносин у медичних колективах: проблеми корпоративності, демократичності, субординації.
42. Деонтологічні проблеми проведення наукових досліджень.
43. Особливості етико-деонтологічної роботи в онкології.
44. Особливості етико-деонтологічної роботи в дерматовенерології.
45. Особливості етико-деонтологічної роботи в геронтології.
46. Особливості етико-деонтологічної роботи и в психіатрії.
47. Медична деонтологія епохи ВІЛ та післячорнобильського синдрому. Спілкування з рідними та близькими хворого.

16. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ТА РОБІТ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

1. Дотримуватися правил внутрішньої культури поведінки.
2. Вміти створити колегіальні взаємовідносини на робочому місці.
3. Дотримуватися правил зовнішньої культури поведінки.
4. Керуватися в своїй діяльності такими основними етичними категоріями: обов'язок, гідність, совість, честь, відповідальність.
5. Дотримуватися деонтологічних принципів поведінки.
6. Дотримуватися морально-етичних норм у своїй роботі.
7. Використовувати нормативно-правову документацію в професійній діяльності.
8. Уміти працювати в медико-санітарній бригаді.
9. Уміти дотримуватися професійної таємниці.
10. Дотримуватися принципів конфіденційності.

11. Поважати права пацієнта на отримання інформації.
12. Уміти отримати згоду пацієнта на проведення медсестринських втручань.
13. Уміти аналізувати професійні помилки та етичне оцінювання їх.
14. Уміти запобігати виникненню конфліктних ситуацій.
15. Уміти вирішувати конфлікти.
16. Уміти ефективно спілкуватися з пацієнтом.
17. Уміти запобігати виникненню ятрогеній.
18. Уміти визначати термінальні стани.
19. Уміти надати психологічну підтримку вмираючому пацієнту, родичам умираючого (померлого).
20. Уміти застосовувати ефективні етичні та деонтологічні підходи під час вирішення біоетичних проблем сучасної медицини.

17. МЕТОДИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ

Оцінювання поточної навчальної діяльності, модульного контролю та дисципліни в цілому здійснюється відповідно до «Інструкції щодо оцінювання навчальної діяльності студентів Буковинського державного медичного університету в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу» (схваленої рішенням Вченої ради від 29 травня 2014 року, протокол № 9).

Семестровий залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу з певної дисципліни виключно на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на практичних заняттях.

Дисципліна ключає три форми контролю рівня знань студентів.

1. Початковий рівень визначається на першому практичному занятті і включає перевірку знань теоретичного та практичного матеріалу, який вивчали на попередніх курсах. Контроль проводять методом фронтального усного опитування.

2. Оцінювання поточної навчальної діяльності:

Під час оцінювання засвоєння кожної теми студенту виставляються оцінки за 4-бальною (традиційною) шкалою та за 200-бальною шкалою з використанням прийнятих та затверджених критеріїв оцінювання для навчальної дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для вивчення теми. Студент повинен отримати оцінку з кожної теми. Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали залежно від кількості тем.

Форми оцінювання поточної навчальної діяльності стандартизовані і включають контроль теоретичної та практичної підготовки.

Підсумковий бал за поточну діяльність визначається як арифметична сума балів за кожне заняття та за індивідуальну роботу.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну діяльність під час вивчення навчальної дисципліни, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «5», на кількість тем з додаванням балів за індивідуальне завдання студента, **але не більше 200 балів**.

Мінімальна кількість балів за модуль, яку повинен набрати студент при його вивченні для допуску до підсумкового модульного контролю, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «3», на кількість тем у модулі (120 балів).

Оцінювання індивідуальних завдань студента

Бали за індивідуальні завдання нараховуються студентові лише за умов успішного їх виконання та захисту.

Кількість балів, яка нараховується за різні види індивідуальних завдань, залежить від їхнього обсягу та значимості, але не більше 10-12 балів. Вони додаються до суми балів, набраних студентом на заняттях під час поточної навчальної діяльності. Загальна сума

балів за поточну навчальну роботу і виконання індивідуальних завдань діяльність не може перевищувати 200 балів.

Складання заліку оцінюються за двобальною шкалою: «зараховано», «не зараховано».

На останньому тематичному навчальному занятті з дисципліни після закінчення розбору теми заняття, викладач навчальної групи оголошує суму балів, яку кожен студент групи набрав за результатами поточного контролю та за виконання індивідуальних завдань (якщо такі наявні).

Студент отримує оцінку **«зараховано»**, якщо він виконав всі види робіт, передбачених робочою навчальною програмою з дисципліни, відвідав всі навчальні заняття – лекції, практичні, визначені тематичним планом з відповідної дисципліни (при наявності пропусків – своєчасно їх відпрацював), набрав загальну кількість балів при вивченні навчальної дисципліни **не меншу, ніж 120**.

Студент отримує оцінку **«не зараховано»**, якщо студент має невідпрацьовані пропуски навчальних занять (практичних, семінарських та лекцій) і кількість балів за поточний контроль менша ніж мінімальна.

18. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА З ДИСЦИПЛІНИ

Під час оцінювання засвоєння кожної теми студенту виставляються оцінки за 4-бальною (традиційною) шкалою та за 200-бальною шкалою з використанням прийнятих та затверджених критеріїв оцінювання для відповідної навчальної дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для вивчення теми. Студент повинен отримати **оцінку з кожної теми**.

Оцінку " відмінно " виставляють у випадку, коли студент знає матеріал в повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами; дає вичерпно точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей; вільно вирішує задачі та виконує практичні завдання різного ступеню складності;

Оцінку "добре" виставляють за умови, коли студент знає матеріал і добре розуміє його, відповіді на питання викладає правильно, послідовно та систематично, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові питання студент відповідає без помилок; вирішує всі задачі і виконує практичні завдання, відчуваючи складнощі лише у найважчих випадках;

Оцінку "задовільно" виставляють студентіві на основі його знань задовільному рівні. Студент спроможний вирішувати видозмінені (спрощені) завдання за допомогою навідних питань; вирішує задачі та виконує практичні навички, відчуваючи складнощі у простих випадках; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені запитання відповідає правильно.

Оцінку "незадовільно" виставляють у випадках, коли знання і вміння студента не відповідають вимогам "задовільної оцінки".

Оцінка з навчальної дисципліни «Медсестринська етика та деонтологія» визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах), що виставляються на кожному навчальному занятті за відповідною темою та кількістю балів за виконання індивідуальних завдань студентом.

Студент отримує оцінку **«зараховано»**, якщо він виконав всі види робіт, передбачених робочою навчальною програмою з дисципліни, відвідав всі навчальні заняття – лекції, практичні, визначені тематичним планом з дисципліни (при наявності пропусків – своєчасно їх відпрацював), набрав загальну кількість балів при вивченні навчальної дисципліни **не меншу, ніж 120**.

Студент отримує оцінку **«не зараховано»**, якщо студент має невідпрацьовані пропуски практичних занять та лекцій і кількість балів за поточний контроль менша ніж мінімальна.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни за поточну навчальну діяльність і виконання індивідуальних завдань – 200 балів.

Мінімальна кількість балів, яку може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни за поточну навчальну діяльність і виконання індивідуальних завдань – не менше 120 балів.

Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали залежно від кількості тем.

Зважаючи на кількість практичних занять 6 перерахунок оцінок у багатобальну шкалу здійснюється наступним чином: оцінка "відмінно" – 32 бали, оцінка "добре" – 26 балів, оцінка "задовільно" – 20 балів, оцінка "незадовільно" - 0 балів

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність, дорівнює 200 балів. Вона вираховується шляхом складання кількості балів, що відповідають оцінці "відмінно" на кожному практичному занятті ($6 \times 32 = 192$) з додаванням балів за індивідуальну самостійну роботу – 8 балів: $192+8=200$.

Мінімальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність, дорівнює 120 балів, вираховується шляхом укладання кількості балів, що відповідають оцінці "3" на кожному занятті: $6 \times 20 = 120$.

Номер модуля кількості навчальних годин/кількість кредитів ECTS	Кількість змістових модулів, їх номери	Кількість практичних занять	Конвертація у бали традиційних оцінок					Мінімальна кількість балів*
			Традиційні оцінки				Бали за виконання індивідуального завдання	
			"5"	"4"	"3"	"2"		
Залік 45/1,5	1	6	32	26	20	0	2	120

Оцінка «зараховано» і «не зараховано» вноситься викладачем до залікової відомості (Форма № Н-5.03-3), «Індивідуального навчального плану студента», «Журналу обліку відвідувань та успішності студентів» та «Залікової книжки».

19. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

19.1. Базова

1. Касевич Н.М. Медсестринська етика і деонтологія:[підручник для мед. ВНЗ I—III рів. акред.] / Н.М.Касевич –[3-тє вид] — К.,2013. —200 с.
2. Губенко.І.Я., Карнацька О.С., Шевченко О.Т. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособове спілкування: підручник. – 2-е вид., переробл.і доповн. — К.: ВСВ —Медицина, 2018. — 310 с.
3. Деонтологія в медицині :[підруч. для мед. ВНЗ IV р. а]. / О. М. Ковальова, Н. А. Сафаргаліна-Корнілова, Н. М. Герасимчук. – Київ, 2015. – 240 с.
4. Медична етика і деонтологія: навч. посібник для самостійної роботи та дистанційного навчання студентів / Укл: Л. В. Гуліна, О. О. Зендик, Н. М. Козік – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2021 – 110
5. Людяність та емпатія в охороні здоров'я. Посібник для викладачів. – Київ : Майстер книг, 2022. – 366 с.

19.2. Допоміжна

1. Засекіна Л.В., Пастрик Т.В. Основи психології та міжособове спілкування: навч. посіб. – К.: ВСВ «Медицина», 2018. – 314 с.Медсестринський догляд за пацієнтом: стандарти медсестринських процедур, маніпуляцій та планів догляду і навчання: навч. посіб. [для студ. ВМНЗО I-III р. а.] / І.Я. Губенко, О.Т. Шевченко, Л.П. Бразалій, В.Г. Апшай. – К. : Медицина, 2008. - 304 с.
2. Медична етика і деонтологія: навч. посібник для самостійної роботи та дистанційного навчання студентів / Укл: Л. В. Гуліна, О. О. Зендик, Н. М. Козік – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2021 – 110 с.
3. Деонтологія та етика в клінічній практиці [Текст]: навч. посіб.: (частина 2) / С.І. Треумова, Є.Є. Петров, Ю.Г. Бурмак, Т.А. Трибрат; ВДНЗУ «УМСА». – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2017. – 375 с.
4. Назар П.С. Основи медичної етики: навч.посібник / П.С. Назар, Ю.Г. Віленський, О.А. Грандо. - К.: Здоров'я, 2002. - 344 с.
5. Спиця Н.В. Деонтологія в медицині. Навчально-методичний посібник для студентів II курсу медичних та фармацевтичних факультетів. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2017. – 60 с.
6. Лікарська етика та деонтологія / уклад. О. М.. Довженко ; ЗДМУ, наукова бібліотека. – Запоріжжя, 2020. - 24 с.
7. Психологія спілкування : навч. посіб. / [Л. О. Савенкова, В. В. Сгадова, Л. Л. Борисенко та ін.] ; за заг. ред. Л. О. Савенкової. — К. : КНЕУ, 2015. — 309
8. Основи деонтології: навчальний посібник [Електронний ресурс] : навч. посібн. для студ. спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія», спеціалізації «Фізична терапія»/ укл. Ю.В. Копочинська, С.Б.Латенко; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (558 КБ). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 87 с.
9. Засекіна Л.В., Пастрик Т.В. Основи психології та міжособового спілкування: навч. посіб. – К.: ВСВ «Медицина», 2015. – 216 с.
10. Вавринів О. С. Становлення поняття емпатії в психології. Теорія і практика сучасної психології. 2019. № 2, Т. 1 С. 28-31. URL: http://tpspjournal.kpu.zp.ua/archive/2_2019/part_1/7.pdf.

19.3. Інформаційні ресурси

1. <http://moodle.bsmu.edu.ua/> Дистанційне середовище "MOODLE" БДМУ. – Дисципліна "Медсестринська етика та деонтологія". – Методичні вказівки. Конспекти. Ситуаційні задачі. Тести для самоконтролю. Аудіо- та відеоматеріали, мультимедійні презентації.
2. Етичний кодекс медичної сестри України. Основи медсестринства: вебсайт. URL: http://medmedsestrunstvo.blogspot.com/2016/03/blog-post_16.html (дата звернення: 20.01.2021).

3. Права та обов'язки пацієнтів в Україні URL: https://minjust.gov.ua/m/str_29268
4. Про удосконалення паліативної допомоги в Україні [Електронний ресурс] / Наказ МОЗ України № 1308 від 04.06.2020 . – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0609-20#Text>.
5. Електронний журнал «Медична справа» [Електронний ресурс] – режим доступу <https://www.medsprava.com.ua/>

20. УКЛАДАЧІ ДОВІДНИКА ДЛЯ СТУДЕНТА (СИЛАБУСУ)

Лілія БОРЕЙКО – к.мед.н., доцент кафедри догляду за хворими та ВМО